



Nioosha Shams

och ungdomsrådet!

Sveriges läsambassadör 2022–2024





Stolthet är styrka

Det är första gången ungdomsrådet träffas i grupp. En grå januaridag, de står utanför portarna till min ateljé i dunjackor och kappor. Tre och tre, tydligt uppdelade bland de som känner varandra sedan innan. Stämningen är trevande, lite stel, samtidigt förväntansfull. Mest är det nog jag som är nervös för att de inte ska ha det bra, för att de inte ska förstå konceptet eller vad jag är ute efter. Vadå läsambassadör? Vadå läsfrämjande? Vad är det vi ska göra egentligen?

Men det rinner av mig så snabbt jag börjar prata med dem. Ett gäng helt olika men samtidigt lika niondeklassare från Stockholm och Södertälje som förhoppningsvis ska arbeta med mig under åren som kommer.

Vi sätter oss i soffgruppen, börjar prata om läsning, modersmål, vuxenvärlden, samhället. De får intervjua varandra, diskutera i grupp och ta ställning till olika frågor. Vi tittar på klipp på poesi, vi skriver tillsammans, kanske faller någon en och annan tår, kanske är det jag.

Det har gått nästan ett år sen det där första mötet. Idag möter jag dem utanför ateljén igen. Någon är lite sen, någon fnissig redan på ingång, grupperna har luckrats upp. Det senaste året har de gjort podd tillsammans, hållit författarsamtal på bokfestivaler, åkt på resor, filmat krav som visats upp i riksdagen, varit med på tv. Varje gång jag talat på en scen eller inför en massa människor har jag lyft deras argument och höjt deras röster. Agerat megafon, eller i varje fall försökt.

Idag gästas vi av poeten Amer Sarsour som håller skrivworkshop med dem. Det blir en förmiddag fylld av skratt och gravallvar. De pratar om skrivande, skjutningar, familj, lojalitet, vänskap, livet. Skriver vackra dikter och texter. Vi delar på några pizzor och jag fylls som alltid av ett slags rus, ett hopp, en glädje.

Som läsambassadör har jag flera gånger känt hopplöshet. Känt mig som en reklam-pelare för Sveriges självbild, ett land som bryr sig om barnen och där jämställdheten är den bästa i världen. Det har varit ett av de mest våldsamma åren i Sveriges historia. När jag sitter och skriver det här har hittills 58 dödsskjutningar ägt rum det här året (nov 2023, reds.anm). Och böcker kan öppna världar, vidga vyer, skapa något ur inget. Men de är inte skottsäkra. Jag kan inte hålla upp en bok framför dig och garantera din överlevnad.

Det jag kan göra – och hoppas att jag i viss mån lyckats med – är att lyfta de frågor som brinner i mig. Agera motpol när makthavare och de som syns sprider ensidiga lögnen om att barn som inte pratar svenska hemma presterar sämre i skolan, trots att forskningen gång på gång bevisar att flerspråkighet leder till bättre inlärningsförmåga. Jag kan lyfta vikten av att kunna tala och känna stolthet över sitt modersmål. Broarna som byggs mellan generationer när barnen får ta del av de litteraturskatter som kommer från deras föräldrars hemländer. Att stolthet är styrka och styrka behövs för att de marginaliserade barnen i vårt land ska kunna värja sig mot alla de röster som säger *du hör inte hemma här. Du hör inte hemma i akademien.*

Det jag kan göra är att försöka skapa trygga rum präglade av samhörighet, stolthet och kärlek. I stunder som dessa, där vi sitter och delar pizzor och frustar av skratt, känns det som att jag har lyckats.

Nioosha Shams



Med våra ord

På följande sidor får du ta del av de texter som kom till under skrivworkshopen med ungdomsrådet och Amer Sarsour.



Akila Mah

Vilka språk pratar du?
Svenska och engelska.

Vad drömmer du om?
Att få ett bra jobb så jag kan se till att mina föräldrar aldrig behöver jobba igen.

Tipsa om en bok!
One of us is lying av Karen M. McManus.

Tack mamma, tack pappa

En lång tid visste jag inte om jag någonsin skulle få veta vad det var, jag kan fortfarande inte säga att jag vet allt om min identitet. Men lite av det jag vet är ...

Att jag är stoltast över mitt band till min pappas land,
min relation till min religion,
min starka arbetsmoral som jag har fått från att se min pappa jobba dagar och nätter genom att slita sönder sin kropp för att hans familj ska ha ett hem och mat på bordet.

Att tack vare att min mamma jobbat hårt och uppfostrat sju barn, tagit hand om ett hem och varit med oss på sjukhuset när vi var sjuka ser jag fram emot att en dag ha en egen familj.

Att jag har haft äldre syskon som varit där för mig och visat genom sina egna kamper hur jag ska ta de rätta besluten.

Det som gör mig till mig är allt detta tillsammans.

Allt som jag värderar i livet är det jag sett mina föräldrar kämpa för att jag en dag ska ha.

Jag vill säga tack mamma, tack pappa för allt ni har gjort och fortsätter göra för mig, allt ni har gett upp för att jag ska ha en bra uppväxt.

Även om jag vet att inget jag gör eller säger någonsin kommer kunna ge tillbaka samma mängd kärlek som ni gett mig sen jag föddes ska jag alltid göra mitt bästa för att ge tillbaka i alla fall en del.

Förlåt för allt hemskt jag någonsin har sagt, gjort eller om jag fått er att känna er något annat än uppskattade och älskade. Jag älskar er mer än någonting på denna planet.

Signerat ett av era älskade barn

Akila Mah





Verklighet

I tidningar läser vi om skjutningar
I nyheter hör vi om krig
På TV ser vi drabbade människor
När tar det slut?
Fred
Jo, fred är det vi kämpar för
En värld utan hat och våld
Harmoni och dans som skapar balans
Där vi skapar en trygghet och ro
En värld utan galen-vapenskap
Vapen som byts ut mot kärlek och rosor
Bara en värld
Värld där vi lever fritt
Värld som vi inte är rädda för
Bara en värld
Samhälle där vi är trygga
Samhälle som vi kan kalla "vårt hem"
Bara en värld att leva i!

Nevin Berwari

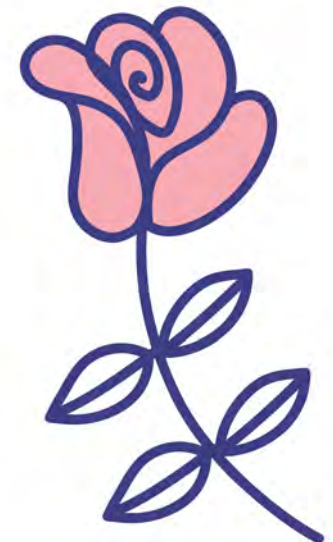


Nevin Berwari

Vilka språk pratar du?
Engelska, svenska och kurdiska.

Vad är du rädd för?
Att ge upp. Vill aldrig ge upp på mina drömmar.

Tipsa om en bok!
Kort kjo! av Christina Wahldén.





CONFESS

I've tried to kill her.
More than once actually.
However she always survives.
I don't know how.
How can someone look death in the eye,
but then go on with their life?
Hiding everything under the surface.
Putting on a big bright smile.
Acting as if everything is fine.
When she knows all she wants to do is
run off to an unknown forest.
For no one to hear her cry.
Cry til' her tears fill up a whole river.
The dreadful feeling turned into a
massive anchor.
Dragging her deep, deep, deep into her
own sorrow.
Sorrow that's getting harder and harder
to swallow down.
As the lump in her throat grows bigger
and she grows weaker.
Her lungs filling up with water.
As if they're about to burst.
Whenever.
Time is running out.

Nasteeho Shegow



Nasteeho Shegow

Vilka språk pratar du?
Svenska, engelska och somaliska.

Vad drömmer du om?
Helt enkelt att ta studenten och bli klar med mina studier.

Tipsa om en bok!
Gudars Like av Meg Rosoff.

Vad är ett krig?

Krig är där unga blir lurade till att döda varandra för att de äldre är giriga efter pengar och makt. Krig är där barn blir utan pappa, utan en hjälte som lär dig att bli en bättre människa. Krig är där människor lider, där oskyldiga blir mördade. Men när är freden här? När ska unga sluta döda varandra, när ska våldet ta slut? Låt oss skapa fred för mänskligheten istället för att försöka utrota varandra. Oavsett fiender så tillhör vi en planet, en människoras. Varför kriga mot våra egna när vi kan enas och skapa en fredlig värld? Utveckla och bygga upp vår mänsklighet, inte utrota varandra. Låt oss sänka ner vapnet och sträva efter fred.

Rebo Mahmood

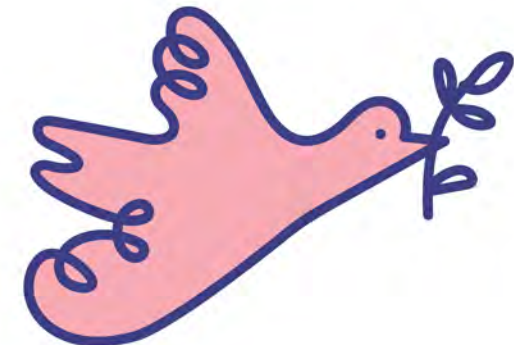


Rebo Mahmood

Vilka språk pratar du?
Svenska, engelska och kurdiska.

Vad drömmer du om?
Att uppnå mina livsmål vilka är att bli polis för att bidra till ett tryggare samhället och leva ett liv där jag är gift med den jag älskar, ha barn och bo i ett stort hus.

Tipsa om en bok!
The Phantom Prince av Molly Kendall och Elizabeth Kendall.





George Asaad

Vilka språk pratar du?
Svenska, engelska,
arabiska och syrianska.

Vad drömmer du om?
Att bli advokat och
hjälpa folk.

Tipsa om en bok!
Legend, *Prodigy* och
Champion av Marie Lu.

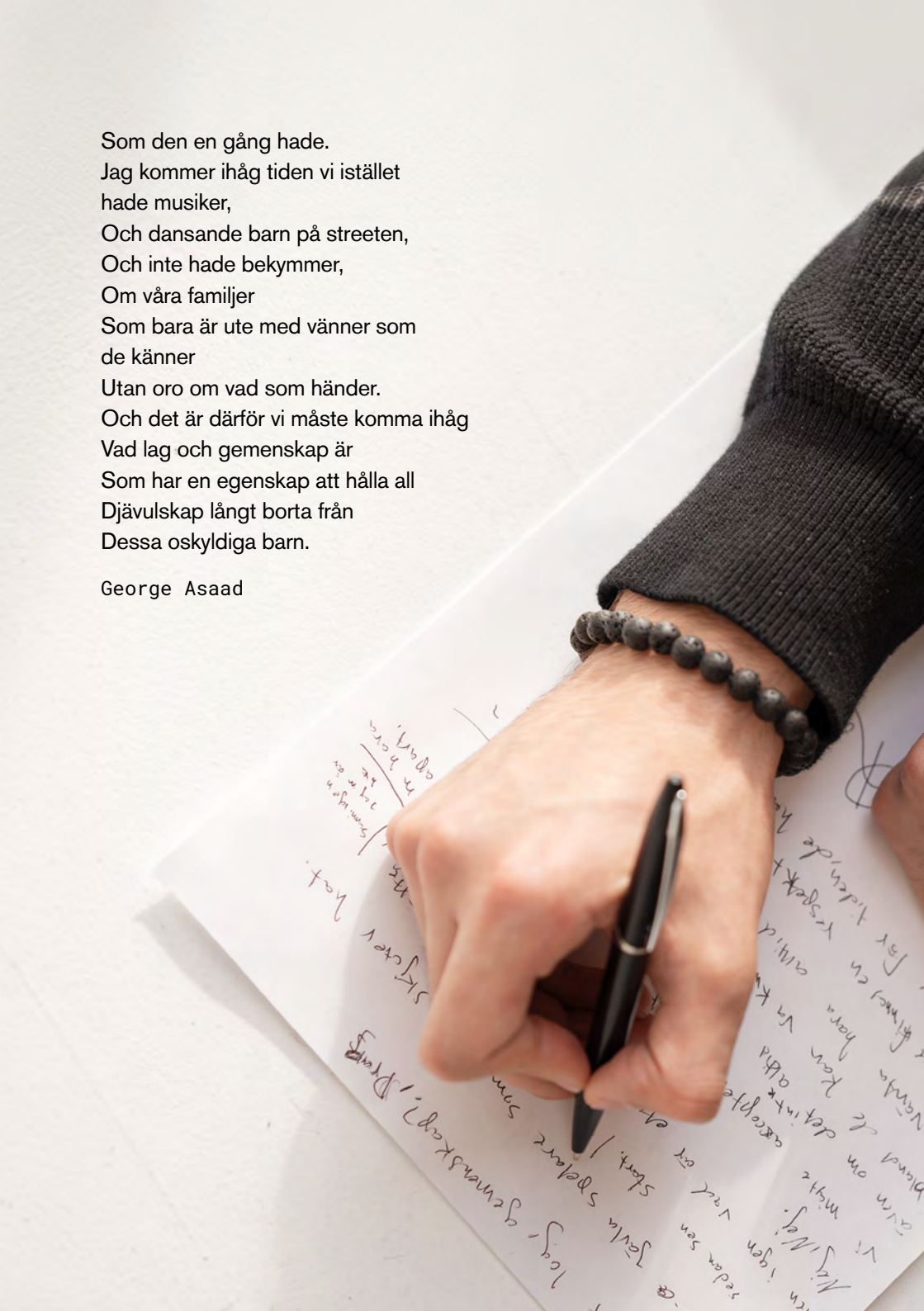


Komplex

Vad är ett lag, gemenskap, prat?
En massa jävla spelare som bara
skjuter hat.
Ända sedan start
Har jag varit i jättemycket fart.
Men igen, vad är ett lag?
Är det en massa jävla spelare
som bara är apart?
Nej nej,
Vi måste acceptera prat
Även om det inte alltid känns så bra.
Ibland det kan va knas
Men vänta bara alltid, på bättre dar.
Det måste finnas respekt
För barnen nu för tiden,
de har bara komplex
Och alla dessa komplex
De bara aldrig släcks
Utan allt bara bränns,
Och skapar förskräck
Men vad är dessa komplex,
som sträcks
Över dessa oskyldiga barn?
Jo, det är komplex
Som inte är så spex
Och problemen som har roten i
Dessa oenigheter i vårt samhälle
Som tappat all gemenskap och inte längre
kan kallas vårt.
Och det som kallades vårt
Har bara blivit svårt
Och har inte längre samma support,

Som den en gång hade.
Jag kommer ihåg tiden vi istället
hade musiker,
Och dansande barn på streeten,
Och inte hade bekymmer,
Om våra familjer
Som bara är ute med vänner som
de känner
Utan oro om vad som händer.
Och det är därför vi måste komma ihåg
Vad lag och gemenskap är
Som har en egenskap att hålla all
Djävulskap långt borta från
Dessa oskyldiga barn.

George Asaad





Fatima Mehawes

Vilka språk pratar du?
Arabiska, svenska och engelska.

Vad är du rädd för?
Att inte kunna lyckas i livet. Inte få en bra utbildning som jag vill få för att försörja min familj. Mina föräldrar har kommit till Sverige för ett bättre liv och jag är rädd att jag inte kommer lyckas. Det är inte bara mina föräldrar jag vill lyckas för men även andra ungdomar som ser upp till mig.

Tipsa om en bok!
It ends with us av Colleen Hoover.

Press

Familjerna pressar skola, betyg och kommande tid väntar på dig.
Ungdomar som bara tar hänsyn till familjens värdesättande ord.
Är det värt det?
Är det värt att sätta sin familjs tankesätt innan sina egna?
Är det värt att skita i allt annat som du älskar för din familjs skull?
Kommer familjen någonsin acceptera den person du är?
Den du verkligen vill vara.
Personen du älskar som du måste lämna för din familjs goda rykte.
Mammor som klagat på kulturen.
Kulturen du vet att du aldrig kommer lämna.
Kulturkrocken som kommer hända när du är med personen du älskar.
Varför ska det vara så svårt?
Varför ska det vara så enkelt för andra men inte för mig?
Du vet att det inte är sant, men varför känns det så?

Fatima Mehawes





Vart är vi på väg?

Ska vi ha det så? Ska vi leva så? Ska vi låta personer lämna vår planet varje dag? Är det här Call of Duty: Warzone eller Sverige? Skillnaderna blir mindre och mindre.

Ny dag nytt offer. Ny dag ny skjutning. Ny dag ny sprängning.

Det här är inget världskrig utan det är något vi lever med i dagens samhälle. Det har nästan blivit normaliserat.

Vi måste ändra på något. Vi måste ändra på något snabbt.

Det är inte bara de kriminella som påverkas utan deras anhöriga också. Det är helt sjukt. Det har gått för långt. Det är inte mänskligt att det räcker med en Dag Hammarskjöld för att döda någon.

Nu undrar jag: Ska vi ha det så? Ska vi leva så? Ska vi låta människor lämna vår planet varje dag?

Det tycker inte jag i alla fall och jag hoppas att alla tycker så. Jag hoppas att ni alla verkligen gör allt i er makt för att ändra på samhället vi lever i idag!

George Sarkes

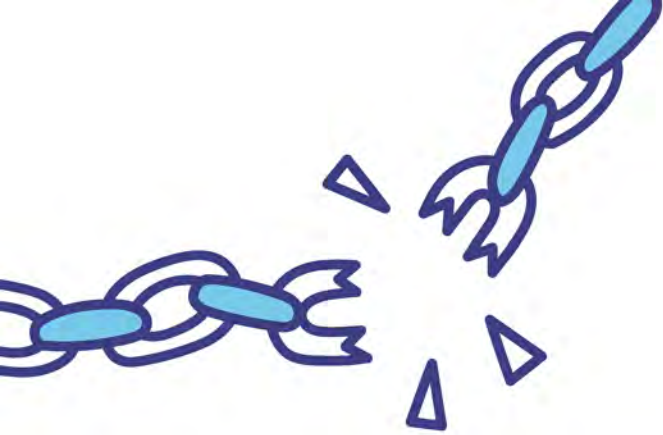


George Sarkes

Vilka språk pratar du?
Syrianska, svenska, engelska, lite arabiska och spanska.

Vad drömmer du om?
Att bli advokat eller hjälpa ungdomar med att läsa fler böcker.

Tipsa om en bok!
The boy in the striped pyjamas av John Boyne.



Vad är frihet?

Vad är frihet för dig?

För mig är frihet grunden till allt vi gör och hur allt funkar som det gör. Frihet ger en möjlighet för folk att göra vad de vill. Men med frihet medföljer inte bara frid, utan frihet kan även skapa krig. Idag har vi misär och slit och jag längtar efter en dag då man äntligen kan vara fri.

Att vara fri kostar sitt pris men jag säger låt det kosta vad det kostar för jag vill bara vara fri.

Att vara fri är harmoni men även en ironi, att vara fri men ändå fast och att fastna i friheten.

Att friheten är så djup men ljuv och kan förstöra eller förbättra en person. Friheten har inga gränser, eller har den det?

En vacker dag vill jag vara fri och leva i en värld utan misär och slit där människan kan känna sig fri.

Emilio Sarkis



Emilio Sarkis

Vilka språk pratar du?

Svenska, engelska, syrianska och lite spanska.

Vad drömmer du om?

Att lyckas med mina studier.

Tipsa om en bok!

När hundarna kommer av Jessica Schiefauer.



Sveriges läsambassadör Nioosha Shams

Nioosha Shams är Sveriges läsambassadör september 2022 till september 2024. Hennes hjärtefrågor är ungdomar, modersmål och flerspråkighet. Redan från start har hon betonat vikten av att lyssna på ungdomarna själva och göra deras röster hörda. Du ser henne sällan på någon scen eller i en tv-soffa utan någon i ungdomsrådet som består av åtta 16-åringar. Nioosha Shams är också författare och kulturskribent med en bakgrund som lärare på skrivarkurser på folkhögskola. 2020 gav hon ut ungdomsboken *Om det regnar i Ahvaz* och i början av 2024 kom hennes diktsamling *Teshne* ut.

Podden "Skriv om oss!"

Skriv om oss! är en podd om ungdomslitteratur, med och för ungdomar. I varje avsnitt samtalar läsambassadör Nioosha Shams med gäster, ofta någon av landets mest spännande författare plus några unga från ungdomsrådet. Målgruppen för podden är ungdomar och tanken är att podden ska kunna användas i skolans undervisning.



Vad är en läsambassadör?

Många länder i världen utser en läsambassadör för att sätta litteraturen och läslusten i fokus, särskilt bland barn och unga. I uppdraget ingår att vara en läsande förebild, hålla frågan om läsningens betydelse för demokrati och delaktighet levande i debatten och inspirera fler att läsa. Läsrådet, som är ett rådgivande organ inom Kulturrådet, har i uppdrag av regeringen att lämna förslag på en ny läsambassadör vartannat år. Sveriges första läsambassadör utsågs 2011.

Tidigare läsambassadörer

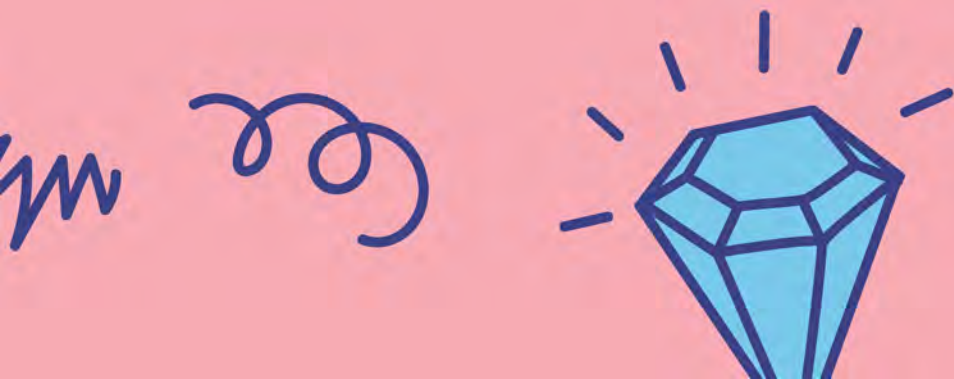
2020–2021: Bagir Kwiek, samhällsvägleddare och förmodligen världens första romska läsambassadör. Initierade ett flertal romska läsambassader på folkbibliotek.

2017–2019: Johan Anderblad, författare och programledare som förändrade bilden av vem som är en läsare bland annat genom att använda sociala medier för att sprida sina möten med läsfrämjare.

2015–2017: Anne-Marie Körling, lärare och författare som inspirerat många lärare, föräldrar, fritidspersonal och bibliotekarieer.

2013–2015: Johanna Lindbäck, lärare, författare och bokbloggare som främst riktade sig till skolans värld.

2011–2013: Johan Unenge, författare och serietecknare som samarbetade mycket med idrottsföreningar, särskilt fotbollsklubbar.



Tips för arbete med läsfrämjande ungdomsråd

Nioosha Shams har i sitt arbete som läsambassadör startat ett ungdomsråd. Tillsammans undersöker de vad unga själva ser som meningsfullt i läsande och skrivande. Här delar Nioosha med sig av tips till dig som vill bilda ett ungdomsråd.

Varför bildade du ett ungdomsråd?

För att återkommande inkludera ungdomar, som ju är de som har expertkunskaperna, erfarenheter av att vara ung och ha flera språk. Och för att det är roligt att träffa unga. När det gäller läsfrämjande så är språket otroligt viktigt. Unga i ett ungdomsråd blir också förebilder för och en länk till andra unga. Vi alla behöver speglar och förebilder, alla sorters förebilder. Därför är representation väldigt viktigt.

Vad behövs för att komma i gång?

Fråga unga du tror kan vara intresserade av att vara med. Kanske behöver du gå via någon annan som skolan eller en förening för att hitta rätt personer. Om några känner varandra sedan innan behöver du som ledare jobba lite mindre på grupprocessen än om ingen känner någon. Du behöver ha ramar för vad som är möjligt att göra, en budget och plan för hur ofta ni ska ses, kanske två timmar i månaden efter skolan.

Bestäm inte för mycket innan, utgå från vilka som är i gruppen och vad de vill göra. Första gången ni ses kan ni börja med samarbetsövningar, diskussioner, lekar så ni lär känna varandra.

”Bygg gemenskap och ett tryggt och meningsfullt sammanhang där deltagarna känner sig sedda och hörda”

Ta reda på vad ungdomarna tycker är roligt att göra och låt dem göra det, så ökar motivationen; stå på scenen, hålla i saker, vara konferencier, vara med i en podd, skriva, kolla på poesivideos eller lyssna på hiphop och diskutera. Gör listor på vad ni kan göra tillsammans. Skriva tycker de flesta är kul när de får rätt uppgifter för det. Ta in andra som ungdomarna ser upp till och tar på allvar, för att leda samtal eller skrivworkshops.

Vad är viktigt att tänka på?

Det är viktigt att den som arbetar med unga tycker det är roligt. Var dig själv och led gruppen på ditt sätt. Utgå från individernas personliga, unika erfarenheter. Man ser så olika saker beroende på vad man har för erfarenheter. Därför är representation viktig. Mötet är det viktigaste. Alla ska ha lika villkor för deltagande.

Bygg gemenskap och ett tryggt och meningsfullt sammanhang där deltagarna känner sig sedda och hörda. Där de kan vara sig själva och bli tagna på allvar. Sedan kan du ladda det sammanhanget med texter, eller läsande eller skrivande. Låt alla få skriva på sitt modersmål, prata om språk och lyft allt som är positivt med att ha flera språk, var nyfiken kring språken som finns i rummet och prata om din egen relation till språk.

Välj platser att mötas på, gärna med inspirerande inslag som till exempel konst och med utrymme så att den som vill kan gå i väg om den vill. Variera hur ni sitter och ha många pauser och byt ofta mellan olika saker ni gör. Bjud på fika eller mat. Förmedla att det här är ett riktigt jobb som ska göras och avlöna de unga för arbetet, det är jätteviktigt!

I denna skrift möter du läsambassadören Nioosha Shams och hennes ungdomsråd. Hon är Sveriges sjätte läsambassadör och hennes hjärtefrågor är ungdomslitteratur, modersmål och flerspråkighet. Här får du tips på hur du kan starta ungdomsråd för att inspirera till läsning och skrivande. Du får ta del av ungdomars tankar genom texter som de har skrivit under en skivrarworkshop. Med skriften vill Kulturrådet inspirera till att ta in ungdomar i arbetet och ge dem mera makt, genom ordens kraft!

© Statens kulturråd 2024
kulturradet.se/lasambassadoren
Foto, helsidesbilder: Elliot Elliot
Foto, små porträtt: Susanne Kronholm
Tryck: Stibo Complete A/S
Grafisk form: Tegel & Hatt

KULTURRÅDET